



Likkutei Sichos

משפטים חי"א שיחה א'

משפטים חי"א שיחה א'

טעם הרציעה אינו כדי להקל בעונש (דא"כ הי' צריך להיות באזן השמאלית ולא הימנית), אלא מפני אזן ששמעה כו'. העבד אינו נרצע מיד כשגנב, כי היה אנוס מצד דחקו, וע"ז שרוצה להישאר לאחר שש שנים א"א להעניש אותו, שהרי "אהבתי גו" הו"ע טבעי. אלא נרצע מפני שזה שרוצה לישראל מראה שגניבה אינו ענין חמור אצלו.

על הפסוק (כא, ו) "ורצע אדוניו את אזנו במרצע" מפרש רש"י: הימנית. או אינו אלא של שמאל, תלמוד לומר אזן, אזן לגזרה שוה... ומה ראה אזן להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר רבי יוחנן בן זכאי אזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב, והלך וגנב, תרצע. ואם מוכר עצמו, אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע. ר' שמעון היה דורש מקרא זה כמין חומר מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית, אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצע בפניהם.

בכלל אין דרכו של רש"י לפרש את טעמי המצות, אך פה ישנה שאלה, והוא: מדוע נרצע אזן הימנית דוקא, דלכאורה מסתבר שהעבד גנב או מכר עצמו מפני דחקו, וא"כ אין מגיע לו עונש חמור, ולכן קס"ד האזן נרמע מפני שהתורה רצתה להקל בעונש (שאיין זה עונש גדול, שהי' רגילות לרצוע את האזן עבור נוס). אך אם טעם הרציעה הוא להקל בעונש הי' צריך להיות הרציעה בשמאל. וא"כ לאחר שרש"י מפרש שהרציעה היא באזן ימין ממשיך רש"י (באותו ד"ה) לבאר: ומה ראה אזן להירצע, שטעם הרציעה אינו להקל בעונש אלא מפני שהאזן שמעה בהר סיני כו' (והעונש היא לאזן המעולה).

אך א"כ צריך להבין מדוע אין העבד נרצע מיד כשגנב או מכר עצמו? והביאור: שבעת שגנב (ואין לו מה לשלם), או מכר עצמו מפני דחקו הרי הוא אנוס מצד דחקו. ועל זה שבסוף השש שנים רוצה להישאר עבד גם כן אי אפשר לענוש אותו, כי הוא אנוס, שהרי "אהבתי את אשתי" הוא ענין טבעי. אלא העונש הוא על שגנב, כי אילו הגניבה היתה רק מצד דחקו היה בורח מהעבדות – שמזכירה את העבירה - מיד כשנתאפשר לו. ואילו מכר את עצמו רק מצד האנוס היה יוצא כנ"ל, ואם כן זה שאומר "אהבתי" (שעל זה אי אפשר להעניש אותו, כנ"ל) הוא הוכחה שאיסור גניבה והענין ד"כי לי בני ישראל עבדים" אינם חמורים אצלו, ולכן נרצע עליהם.

ולהוסיף ביאור ולהמתיק שטעם הרציעה הוא מפני אזן ששמעה כו', ממשיך רש"י בהמשך לזה הי' ר"ש (שדורש טעמא דקרא) דורש מקרא זה כמין חומר כו'. שהביאור כמין חומר (צרוור המרגליות וצרוור הבושם, שמאיר את

כל החדר, ומקשט את כל האדם, ומפיץ ריח טוב בכל סביבתו) מבאר את כל מקרא זה, שבענין הרציעה, דייקה תורה ש בכל פרטי העונש יורמז בחטא. (ולכן זהו באותו ד"ה, כי כל זה הוא רק לבאר את הקושי שמתעורר בתחילת פירושו שהרציעה היא באזן ימין).

והנה כדי לתרץ לתלמיד ממולח מדוע נענש העבד (אף שהי' דחוק, "ואהבתי גוי' את אשתי גוי'" הוא טבע האדם) מביא רש"י את שמו של ריב"ז, שענינו לימוד התורה ("ארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד"), "תן לי יבנה וחכמיה"), והתורה צייתה לשאת אשה, והתורה אמרה "לא יחדל אביון גוי'" ומ"מ צייתה התורה "לא תגנב". מיינה של תורה: ישנם הטרודים בעסקיהם הגשמיים בימי החול עד כדי כך שגם בבוא יום השביעי אינם רוצים להשתחרר מאהבתם לגשמיות. ועל זה הוא ההוראה "כי לי בני ישראל עבדים", וא"כ גם בימי החול אינו משועבד לגשמיות אלא אדרבא משתמש בגשמיות להיות עבד להקב"ה.

www.sichos.net